

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Кафедра загальної екології, радіобіології та безпеки життєдіяльності

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Протокол № 9 від “18” травня 2023 р.
Декан факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології
Юлія КОЛОМІЄЦЬ
“ ” 2023 р.

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри загальної екології, радіобіології
та безпеки життєдіяльності
Протокол № 9 від “19” травня 2023 р.
Завідувач кафедри
Алла КЛЕПКО

”РОЗГЛЯНУТО”
Гарант ОПП Захист і карантин рослин
д.с.-г.н., доц.
Мирослав ПШКОВСЬКИЙ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БЕЗПЕКА ПРАЦІ І ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

(назва навчальної дисципліни)

Спеціальність: 202 «Захист і карантин рослин»

Освітній ступінь: «Бакалавр»

Освітня програма: «Захист і карантин рослин»

Факультет: захисту рослин, біотехнологій та екології

Розробники: доцент, кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, Бондарь В.І., старший викладач, кандидат сільськогосподарських наук Сальнікова А.В.

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

«Безпека праці і життєдіяльності»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	202 «Захист і карантин рослин»	
Освітня програма	Захист і карантин рослин	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкові компоненти ОПІ за рішенням вченої ради університету	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістовних модулів	2	
Курсовий проект (за наявності)	відсутній	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Денна	Заочна
Рік підготовки	2	2
Семестр	4	4
Лекційні заняття	30	2
Практичні, семінарські заняття	30	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	60	58
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Безпека праці та життєдіяльності» є теоретико-практична підготовка спеціалістів спроможних на основі отриманих знань та навичок забезпечити власне тривале повноцінне життя в суспільстві, що динамічно змінюється, та розпізнавати і проводити в життя заходи по забезпеченню безпеки життєдіяльності серед підлеглого виробничого персоналу в повсякденних умовах життя та за умов надзвичайних ситуацій. безпеку.

Завдання курсу передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- ✓ структуру життєдіяльності, взаємозв'язок умов життєдіяльності та оточуючого середовища, проблеми життєдіяльності та шляхи їх вирішення;
- ✓ загальні визначення "безпеки", фактори, що їх обумовлюють, зокрема спосіб життя, умови життя, фактори довкілля та виробничого середовища;
- ✓ ризики виникнення аварій, катастроф, небезпечних ситуацій у побуті, виробництві, медицині, економіці, міжлюдських та міждержавних відносин;
- ✓ правові та законодавчі документи з безпеки життєдіяльності (державні та міжнародні);
- ✓ концепцію допустимого ризику;
- ✓ джерела техногенної, природної, екологічної, біологічної та соціальної небезпек;
- ✓ засоби та методи забезпечення безпеки життєдіяльності;
- ✓ класифікацію надзвичайних ситуацій та причини їх виникнення, характеристику вражаючих факторів;
- ✓ складові захисту людини на індивідуальному та колективному (державному) рівнях;
- ✓ засоби та заходи першої до лікарської допомоги собі та постраждалим;
- ✓ структуру та завдання національної системи забезпечення безпеки;
- ✓ зміст нормативно-правових документів з проблеми безпеки життєдіяльності населення України.

вміти:

- ✓ розпізнавати за різними ознаками явну та потенційну небезпеку;
- ✓ оцінювати дію небезпечних факторів оточуючого середовища;
- ✓ враховувати різні за походженням джерела небезпеки при проведенні заходів по забезпеченню безпеки життєдіяльності;
- ✓ оцінювати наслідки надзвичайних ситуацій, робити висновки та розробляти пропозиції направлені на забезпечення безпеки життєдіяльності;
- ✓ прогнозувати наслідки небезпечних ситуацій, аварій;
- ✓ проводити просвітницьку діяльність з населенням з питань безпеки життєдіяльності;
- ✓ надавати першу до лікарську допомогу потерпілому;
- ✓ використовувати засоби індивідуального захисту, сховища, протирадіаційні укриття для забезпечення безпеки людей в умовах надзвичайних ситуацій;
- ✓ планувати заходи з безпеки життєдіяльності використовувати нормативно-правові документи з безпеки як за умов повсякдення так і за умов надзвичайних ситуацій.

Інтегральна компетенція:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми професійної діяльності з захисту і карантину рослин і застосовувати теоретичні знання та методи фітосанітарного моніторингу, огляду, аналізу, експертизи, що характеризують комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетенції (ЗК):

ЗК 9. Здатність приймати ґрунтовні рішення

ЗК 12. Навички здійснення безпечної діяльності.

Програмні результати навчання (ПР)

ПРН12. Дотримуватися вимог охорони праці.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Принципи забезпечення життєдіяльності

Тема лекційного заняття 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек

Об'єкт та предмет безпеки життєдіяльності (БЖД). Основні завдання нари про безпеку людини, історія її розвитку. Концепція БЖД. Життєдіяльність як фізіологічно-структурне поняття, її суть, взаємозв'язки та взаємозалежності. Багатогранність діяльності людини, її структура та характерні ознаки. Взаємозв'язок життєдіяльності з навколишнім середовищем в системі "людина — середовище — діяльність". Принципи забезпечення життєдіяльності. Основні поняття та визначення БЖД. Теоретичні положення БЖД, їх філософська основа. Сучасні проблеми життєдіяльності.

Тема лекційного заняття 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки

Поняття про ризик. Види ризиків. Характеристики ризиків. Методи визначення ризиків. Фактори ризику для здоров'я. Екологічний ризик. Класифікація ризиків. Прийнятний ризик. Шляхи управління ризиками. Методи аналізу небезпек.

Тема лекційного заняття 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки

Надзвичайні ситуації. Загальні визначення надзвичайних ситуацій, аварій, катастроф. Класифікація надзвичайних ситуацій. Природні, техногенні, соціально-політичні, комбіновані надзвичайні ситуації. Аварії та катастрофи. Екологічні наслідки надзвичайних ситуацій.

Тема лекційного заняття 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.

Соціальні надзвичайні ситуації, причини їх виникнення та наслідки. Конфлікти. Соціально-політичні конфлікти. Терористичні акти. Війни та революції в історії людства. Соціальні небезпеки та їх роль у формуванні здоров'я. Групи ризику та девіантної поведінки.

Змістовий модуль II Організаційно-функціональна структура та методологія безпеки

Тема лекційного заняття 5 Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.

Система захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру є складовою частиною системи забезпечення національної безпеки і являє собою систему загальнодержавних заходів, які реалізуються центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту, підпорядкованими їм силами та засобами, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності.

Тема лекційного заняття 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС

Як вид управлінської діяльності менеджмент безпеки є складним для реалізації, оскільки пов'язаний із небезпечними видами господарської діяльності та невизначеністю, обумовленою

ймовірнісним характером ініціюючих подій та здійснюється у двох основних формах: безпосередній і опосередкованій. Безпосереднє управління – це функціонально забезпечена діяльність суб'єкта управління на правовій або делегованій основі. Головною його ознакою є право на прийняття і реалізацію управлінського рішення. Опосередковане управління – це участь об'єкта управління у підготовці, прийнятті й реалізації управлінського рішення.

Тема лекційного заняття 7. Управління силами та засобами ОГ під час НС.

Порядок надання населенню інформації про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій в цих умовах.

Сутність і особливості оперативного управління за умов виникнення НС. Міські, замські, запасні та пересувні пункти управління в НС. Спеціально уповноважений керівник та штаб з ліквідації НС. Сили і засоби постійної готовності.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Принципи забезпечення життєдіяльності												
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек.	12	3	3			6	15					15
Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки	16	4	4			8	17	1				16
Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки	16	4	4			8	16					16
Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.	16	4	4			8	15					15
Змістовий модуль II Організаційно-функціональна структура та методологія безпеки												
Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення НС	20	5	5			10	20	1				19

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС	20	5	5			10	18					18
Тема 7. Управління силами та засобами ОГ під час НС	20	5	5			10	19					19
Усього годин	120	30	30			60	120	2				118

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Практична робота 1. Ризик як кількісна оцінка небезпек. Статистична оцінка небезпечних і шкідливих чинників для життя людини	3
2	Практична робота 2. Природні небезпеки, правила поведінки під час природних небезпек. Визначення рівня метеочутливості людини	3
3	Практична робота 3. Біологічні небезпеки. Інфекційні захворювання.	3
4	Практична робота 4. Визначення основних психофізіологічних властивостей людини та їх вплив на безпеку	3
5	Практична робота 5. Аналіз небезпеки під час роботи із хімічними та вибухо- та пожежонебезпечними речовинами	3
6	Практична робота 6. Охорона праці у сучасному світі	3
7	Практичне заняття №7. Охорона праці та менеджмент безпеки на підприємствах	3
8	Практичне заняття №8. Правила поведінки у надзвичайних ситуаціях різного походження	3
9	Практичне заняття №9. Соціальне середовище проживання людини	3
10	Практична робота 10. Перша домедична допомога при надзвичайних ситуаціях	3
	Всього	30

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
1	Практична робота 1. Ризик як кількісна оцінка небезпек. Статистична оцінка небезпечних і шкідливих чинників для життя людини	3
2	Практична робота 2. Природні небезпеки, правила поведінки під час природних небезпек. Визначення рівня метеочутливості людини	3
3	Практична робота 3. Біологічні небезпеки. Інфекційні захворювання.	4
4	Практична робота 4. Визначення основних психофізіологічних властивостей людини та їх вплив на безпеку	5
5	Практична робота 5. Аналіз небезпеки під час роботи із хімічними та вибухо- та пожежонебезпечними речовинами	5
6	Практична робота 6. Охорона праці у сучасному світі	5
7	Практичне заняття №7. Охорона праці та менеджмент безпеки на підприємствах	5
8	Практичне заняття №8. Правила поведінки у надзвичайних ситуаціях різного походження	5
9	Практичне заняття №9. Соціальне середовище проживання людини	5
10	Практична робота 10. Перша домедична допомога при надзвичайних ситуаціях	5
11	Підготовка для виступів на семінарах, круглих столах, наукових конференціях	5
12	Написання рефератів і доповідей	5
13	Підготовка до підсумкової атестації.	5
Всього		60

Теми рефератів

1. Ознаки надзвичайних ситуацій. Класифікація надзвичайних ситуацій: природні, соціальні та техногенні..
2. Законодавчі акти, що стосуються діяльності в умовах надзвичайних ситуацій.
3. Причини виникнення природних надзвичайних ситуацій та небезпечних явищ.
4. Причини виникнення техногенних надзвичайних ситуацій.
5. Причини виникнення соціальних надзвичайних ситуацій: політичних, релігійних, економічних, національних.
6. Стан та динаміка розвитку проявів тероризму.
7. Кримінально-правова оцінка тероризму. Індивідуальні та колективні дії під час терористичних актів.
8. Планування цивільного захисту об'єкта. Плани цивільного захисту.
9. Основи стійкості роботи об'єктів та напрямки підвищення стійкості роботи об'єкта в надзвичайних ситуаціях.
10. Основи проведення рятувальних та інших невідкладних робіт
11. Правове забезпечення безпеки життєдіяльності.
12. Законодавчі акти міжнародного гуманітарного права.

Зразки тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Питання 1. Організм, як відкрита біологічна саморегулююча система має такі рівні організації	
1. генетично-молекулярний, клітинний, органний, організменний	
2. молекулярний, надмолекулярний, клітинний, органний, організменний	
3. генетичний, молекулярний, органний, організменний	
Питання 2. Які із метеопатичних реакцій за ступенем прояву відносяться до середньовиражених?	
1. погане самопочуття та поганий настрій	
2. болі в м'язах та суглобах, а також підвищення температури	
3 гіпертонічні кризи, приступи стенокардії та астмоїдний стан	
Питання 3. Темперамент – це	
1. індивідуальна особливість психіки людини, в основі якої лежить відповідний тип нервової системи та виявляється у силі, швидкості, напруженості й урівноваженості перебігу психічних процесів індивіда.	
2. сукупність найбільш стійких психічних рис особистості людини, які виявляються в її вчинках та діях та дають можливість деякою мірою передбачити поведінку людини в різних життєвих ситуаціях.	
3. психічні особливості людини, які відповідають за тип та напрямок її діяльності, які визначають її вчинки, дії та поведінку особистості.	
Питання 4. Розставте ризики за припустимістю та прийнятністю у відповідності до їх визначень:	
1. Знехтувальний	A. максимальний ризик, який не повинен перевищуватись, незважаючи на очікуваний результат.
2. Прийнятний	B. характеризується виключно високим рівнем, який у переважній більшості випадків призводить до негативних наслідків.
3. Гранично – допустимий	C. має настільки малий рівень, що він перебуває в межах допустимих відхилень природного рівня.
4. Надмірний	D. суспільство його допускає враховуючи техніко-економічні і соціальні можливості на даному етапі свого розвитку.
Питання 5. Небезпека – це	
1. умовна гіпотетична можливість здійснення ситуації, яка може спричинити шкоду людині або іншому аспекту її життя та діяльності.	
2. створення ситуації, яка спричинити шкоду людині або іншому аспекту її життя та діяльності.	
3. умова чи ситуація, яка існує в навколишньому середовищі і здатна спричинити шкоду людині, природному середовищу чи матеріальним цінностям.	
Питання 6. Токсичність – це	
1. здатність речовин та їх сполук викликати отруєння певних органів та систем організму людини і тварин.	
2. властивість хімічних речовин викликати різноманітні хвороби та порушення в організмі людини	
3. властивість деяких хімічних елементів, сполук та біогенних речовин згубно впливати на живі організми й здоров'я людей.	
Питання 7. До мутагенних хімічних речовин відносяться:	
1. важкі метали, нітриди	
2. свинець, радіоактивні речовини.	
3. хлоровані вуглеводні, альдегіди, феноли	
Питання 8. Як лазерне випромінювання впливає на організм людини?	
1. запаморочення, прискорене дихання, втрата свідомості, порушення координації рухів, менінгіт, енцефаліт	
2. зміни центральної нервової системи, серцево-судинної системи, збільшення фізичної втоми та розвитку раку	
3. дерматити, екзему, утворення ракових пухлин, головний біль, підвищення температури тіла, нервові збудження.	
Питання 9. Обмін речовин в організмі людини складається із двох процесів:	
1. асиміляції, дисиміляції	
2. анаболізму і гіперболізму	
3 катаболізму і дисиміляції	
Питання 10. Під вражаючими факторами розуміють такі чинники життєвого середовища, які за певних умов завдають шкоди як людям, так і системам життєзабезпечення людей, призводять до матеріальних збитків.	
1. Так	
2. Ні	

9. Методи навчання

1. Методи основи джерел інформації – наочні (метод ілюстрації, показу моделей та спостереження), практичні (лабораторні, практичні та науково-дослідні роботи)
2. За ступенем активізації творчої активності – ігри, метод круглого столу та «лабіринту дій».
3. За рівнем самостійно-пізнавальної діяльності – проблемно-інформаційні, проблемно-пошукові та дослідницькі методи.
4. Інтерактивні методи – метод сценаріїв, робота в малих групах. Технології кооперативного навчання (“робота в парах”, “ротатійні (змінювані) трійки”, “два – чотири – всі разом”, “карусель”, “робота в малих групах”, “акваріум”);
5. Інтерактивні технології колективно-групового навчання (“обговорення проблеми в загальному колі”, “мікрофон”, “незакінчені речення”, “мозковий штурм”, “навчаючи – учусь”, “ажурна пилка”, “аналіз ситуації” (case-метод), “вирішення проблем”, “дерево рішень”);
6. Інтерактивні технології ситуативного моделювання (імітаційні ігри, “спрощене судове слухання” (суд prose), “громадські слухання”, розігрування ситуації за ролями);
7. Інтерактивні технології опрацювання дискусійних питань (“метод ПРЕС”, “займи позицію”, “зміни позицію”, “неперервна шкала думок” (“нескінченний ланцюжок”), дискусія, дискусія в стилі телевізійного ток-шоу, оцінювальна дискусія, дебати).

10. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамен та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол № 10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль знань студентів проводиться під час проведення практичних або лабораторних чи семінарських занять з метою визначення знань про практичне застосування отриманих теоретичних знань студентів.

Проміжна атестація відбувається після вивчення студентами запланованої частини програми дисципліни та перевірка знань студентів отриманих під час навчання аудиторного і самостійного.

Форма проведення проміжної атестації – тестування.

Успішне засвоєння студентами програмного матеріалу є успішним, якщо рейтингова оцінка здобувача становить не менше 60 балів за 100-бальною шкалою.

Підсумкова оцінка складається із підсумків проміжної атестації та семетрової атестації, яка відбувається у формі семестрового заліку або екзамену.

Таблиця 1. Співвідношення між національними оцінками і рейтингом здобувача вищої освіти

Оцінка національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90-100
Добре	74-89
Задовільно	60-73
Незадовільно	0-59

11. Методичне забезпечення

- 1 Електронний курс з дисципліни: Безпека праці і життєдіяльності «Безпека життєяльності». URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1415>
- 2 Піскунова Л.Е. Бондарь В.І., Зубок Т.О. Безпека праці та життєдіяльності: Підручник. Київ, 2022. 396с.
- 3 Піскунова Л.Е. Робочий зошит для практичного вивчення дисципліни Безпека праці та життєдіяльності студентами денної та заочної форми навчання. Київ, 2023. 110 с.

- 4 Піскунова Л.Е. Методичні рекомендації для вивчення та проведення практичних робіт з дисципліни Безпека праці та життєдіяльності студентами денної та заочної форми навчання. Київ, 2023. 101с.
- 5 Piskunova L., Bondar V. Labor safety and vital activity for students of English groups: Workbook of course. Kyiv. 2019, 202 p.
- 6 Piskunova L. Bondar V. Labor safety and life protection: Study guide. Kyiv. 2020, 306 c.

12. Рекомендована література

Основна

1. Гороховський Є.Ю. Безпека життєдіяльності: конспект лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра всіх напрямів підготовки. Запоріжжя: ЗНУ. 2020. 105 с.
2. Гороховський Є.Ю., Литвиненко Р.О. Безпека життєдіяльності : методичні вказівки до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра всіх напрямів підготовки. Запоріжжя : ЗНУ. 2018. 74с.
3. Піскунова Л.Е., Прилипко В.А., Зубок Т.О. Безпека життєдіяльності: підручник. Київ, 2017. 456 с.
4. Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. / за ред. Є.П. Желібо. Ірпінь: Ун-т державної фіскальної служби України. 2020. 256 с.
5. Стиценко Т.Є., Пронюк Г.В., Сердюк Н.М., Хондак І.І. «Безпека життєдіяльності»: навч. посібник / Т.Є Стиценко, Г.В. Пронюк, Н.М. Сердюк, І.І. Хондак. – Харків: ХНУРЕ, 2018. – 336 с.
6. Безпека життєдіяльності та цивільний захист [Електронний ресурс]: підручник для студ. спеціальностей з природничих, соціально-гуманітарних наук та інженерно-комунікаційних технологій / О. Г. Левченко, О. В. Землянська, Н. А. Праховнік, В. В. Зацарний; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 10,2 Мбайт). – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 267 с
7. Піскунова Л.Е, Бондарь В.І., Зубок Т.О. Безпека праці та життєдіяльності: [Навчально-методичний посібник] К.: ЦП «Компринт», 2019

Допоміжна

1. Кудрявицька А.М. Білько Т.О. Основи охорони праці: навч. посіб. Київ: НУБіП України, 2017. 232 с.
2. Безпека життєдіяльності: Журнали за 2017-2022 роки.

13. Інформаційні ресурси

1. Сайт Верховної Ради України URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 10.06.2023).
2. Сайт Кабінету Міністрів України URL: <http://www.kmu.gov.ua>. (дата звернення: 10.06.2023).
3. Сайт Ради національної безпеки і оборони України URL: <https://www.rnbo.gov.ua/>. (дата звернення: 10.06.2023).
4. Сайт Міністерства охорони здоров'я України URL: <http://www.moz.gov.ua>. (дата звернення: 10.06.2023).